

Begin van de bevrijding

Jean in 1944

Op 12 september 1944 was het Limburgse Mesch het eerste Nederlandse dorp dat bevrijd werd. Jean Spons (1939) was hiervan getuige. Hij mag zijn verhaal dit jaar aan de koning doen.

TEKST: BRAM DE GRAAF BEELD: STICHTING EIJDENS VERLEDEN, PRIVÉBEZIT

“Ze zijn er!” De verlossende woorden van zijn oom is gepensioneerd huisschilder Jean Spons (1939) nooit vergeten. Als vijfjarige schulde hij met zijn ouders en twee zusjes, de jongste was maar een maand oud, op dinsdag 12 september 1944 in de kelder voor het oorlogsgeweld. Het grote huis aan de Grijzegraaf in het aan België grenzende dorpje Mesch, waar ze met twee andere gezinnen in woonden, lag sinds een dag in de frontlinie. De Duitsers hadden zich aan de dorpsrand ingegraven en in café Van Hoven in de straat een veldhospitaal ingericht. Ze sommeerden de ruim tweehonderd inwoners een veilig heenkomen te zoeken. Die ochtend vroeg vloog een Amerikaans verkenningsvliegtuig over Mesch, kort daarna vielen tientallen granaten op de Duitse stellingen neer. Rond 10 uur werd het stil. Even later opende Jeans oom het kelderluik: de bevrijders waren in aantocht. Het was opeens snel gegaan met de geallieerde opmars door West-Europa. Na de invasie van 6 juni 1944 was er in Normandië tot eind augustus hard gevochten voordat er een doorbraak werd geforceerd. Maar op 25 augustus capituleerde de Duitse commandant van Parijs. Op 3 september werd Brussel bevrijd, een dag later Antwerpen.

Hoofden boven het weiland

In Nederland leidde dat op 5 september tot Dolle Dinsdag: iedereen verwachtte dat de bevrijding een kwestie van uren was. Vanwege de lange bevoorradingslijnen – helemaal vanuit Normandië, want de Franse en Belgische havens waren nog in Duitse handen – moesten de geallieerden echter halt houden. Pas een week later overschreed de Amerikaanse 30e Infanteriedivisie de Belgisch-Nederlandse grens in het zuidwestelijkste puntje van Limburg. De artilleriebeschieting had de Duitse weerstand bij Mesch gebroken. Jean was na het nieuws van zijn oom de straat op gerend. Café Van Hoven was door de Duitsers verlaten, op de vloer lag bebloed verband, herinnert hij zich. Ook zag hij een gesneuvelde Duitser liggen. “Ik schrok, maar heb daar geen last van gehad.” Op weg naar het huis van zijn oma, 250 meter verderop, zag hij een hoofd boven het weiland opdoemen, met een heel andere helm dan de Duitsers droegen. Meer hoofden volgden: Amerikanen! “Dat beeld is me altijd bijgebleven.” Heel Mesch liep uit om de bevrijders welkom te heten. Van een groot feest was echter geen sprake, want de soldaten trokken meteen verder. De dag erna sloeg

een andere compagnie haar bivak bij het dorpje op. Voor jongens als Jean brak een geweldige tijd aan. “Wij kregen van alles te eten: chocolade, witbrood, koekjes. In de veldkeuken werkten gekleurde soldaten, ik had nog nooit iemand van een andere kleur gezien. Ook mochten we meerijden in hun jeeps.” Een heuvel bij Mesch diende als opslagterrein voor kapotgeschoten tanks. “Het werd onze speeltuin. Tot een ijzerhandelaar uit Maastricht kwam en ze uit elkaar haalde. Die man heeft er een flinke boterham aan verdiend.”

Een vol programma

Samen met zes dorpsgenoten mag Jean dit verhaal straks ook aan de koning doen. In het kader van ‘80 jaar bevrijding’ zal namelijk voor het eerst de koninklijke familie aanwezig zijn bij de herdenking in Mesch. Dorpspastoor Roy Driessens (1966), lid van Bevrijdingscomité Mesch, zocht daarom in het kerkarchief de laatst mogelijke ooggetuigen van de gebeurtenis op. “Het verbaasde me hoe gedetailleerd hun herinneringen nog waren”, zegt hij. “De Amerikaanse soldaten verwenden hen ontzettend. Sommigen moeten zelf kinderen hebben gehad, die ze enorm misten.” Op 12 september krijgen koning Willem-Alexander en koningin Máxima een vol programma aangeboden, met onder meer een herdenkingsplechtigheid bij het bevrijdingsmonument, een bezoek aan een tijdelijk museum en een ontmoeting met de zeven ooggetuigen in de tuin van Driessens’ pastorie. Zo veel aandacht voor de bevrijding van Mesch is er nog nooit geweest, zegt Jean. “Pastoor Driessens vroeg me hoe dat kwam. Het komt omdat de oorlog vrijwel geruisloos aan Mesch voorbij was gegaan, denk ik. We hebben hier geen honger geleden, er zijn geen dorpsgenoten omgekomen. En terwijl wij bevrijd waren, ging Noord-Nederland nog een zware hongervinter in.” Echt feest werd er daarom pas op 5 mei 1945 gevierd. Ook in Mesch.

80 jaar Bevrijding – Nationale start donderdag | 13.40 | NOS | NPO 1
80 jaar Bevrijding – Zuid-Nederland bevrijd | donderdag | 19.00 | NOS | NPO 2

De eerste maand

De NOS brengt live verslag uit van de herdenking in Mesch. ‘s Avonds gaat Winfried Baijens dieper in op september 1944, de eerste maand van de bevrijding van Nederland. Hij reist van Mesch naar Arnhem en vertelt aan de hand van reportages en gesprekken het verhaal van deze maand, van de bevrijding van Limburg tot de door de geallieerden verloren Slag om Arnhem in de weken erna.